معني‌شناسي ايثار و نقش آن در توسعة كشور

دكتر محمدجعفر بني‌اردلان

استاديار دانشگاه بوعلي سينا

چكيده

ايثار كيمياي گمشده اين دوره است كه براي شناخت و يافتن آن بايد به سراغ مشعل فروزان حسين‌بن‌علي(ع) از منا تا كربلا و جلوتر از آن سورة انسان رفت كه ايثار اهل بيت پيامبر بزرگوار اسلام را به زيبايي تمام وصف مي كند «و يطعمون الطعام علي حبه مسكينا و يتيما و اسيرا» مصداق اين آية شريفه كه به اهل اتي معروف است ۵ نفر انسان كامل است. انسان هاي واقعي اي كه با اينكه طعام خودشان را دوست مي داشتند با زبان گرسنه آن را به مسكين، يتيم و اسير بخشيدند و بعد از اين كه آن را بخشيدند به آن ها گفتند «لا نريد منكم...» ما از شما نه عوض اين طعام را مي خواهيم و نه حتي انتظار سپاسگذاري از شما را داريم. آري اين آية شريفه، اوج ايثار را در چند اصل استقلال، آزادي، مروت به انسان مي آموزد. مثل اينكه ايثارگرانه ترين كاري كه مي شود انجام داد صورت پذيرفته است و ايثار گرانه ترين كار دقيقاً يعني ديگرجويانه‌ترين و ديگرخواهانه ترين كاري است كه مي شود كرد و هيچ خود خواهي و خود جويي در كار نيست. همچنين در اين مقاله جامعه‌پذيري و اوج ايثار بانوان اين مرز و بوم به تبعيت از حضرت حاجر و حضرت فاطمة زهرا (س)، و نيز توسعة مبتني بر اقتصاد دانايي محور به بحث گذاشته خواهد شد.

۱- مقدمه

پس از هزار و چهارصد سال، حضرت امام خميني (قدس سره) با انقلاب بزرگ اسلامي خود اين كيمياي گمشده را با طرحي نو به جهانيان ارايه كرد، طرحي كه استكبار و سرمايه داري را با چالش عظيمي مواجه ساخته و تمامي معادلات ماديگرانة آن ها را در هم پيچيده است. ايثار از نگاه ملكوتي امام (ره) نه به معني صرف نظر كردن از «اضافات» خود و بخشيدن آن در حد توانايي معمول و روزمرة آدم ها است، بلكه بدرستي بخشيدن آن بخش اساسي و حياتي، و پارة غير قابل انكار و اغماضي است كه به تن و روح و جان و جهان ما و بطور كلي «دانايي» وابسته است. انسان امروز از جهت فناوري و دانش به مرتبة

Archive of SID

www.SID.ir

چشمگيري رسيده است، اما در معادلة امام (ره) چگونگي استفاده صحيح از دانش و فناوري را نمي‌توان از طريق دانش و فناوري كسب كرد. اين دانايي است كه راه را به ما نشان مي‌دهد از خطرات و محدوده‌ها اگاه مي‌سازد. بدون ايثار، استقلال و دفاع مقدس كه چنين سرمايه‌اي را در كشور بوجود آورده است. امكان پيشرفت ما در تكنولوي هسته اي و صنايع موشكي امكان پذير نبود. دانايي لازمة توسعه و جهش فرهنگي كشور، جهش فرهنگي كشور توجه به فرهنگ ايثار است. در كشور ما انقلاب اسلامي، دفاع مقدس و هشت سال ايستادن، نهراسيدن از مرگ نرم افزار و ايثار را در ميان مر دم تقويت كرد. مردم به خاطر ارزش هاي والا و براي حفظ كشور و اسلام در برابر مرگ ايستادند و اين هراس را يكباره در ذهن خود از بين بردند، كه خود زمينة استقلال، مروت و آزادگي را براي كشور اسلامي پديد آورد. در ساية استقلال فرصت عظيمي براي رشد، تعالي و پيشرفت و توسعة كشور بوجود آمد. در مقالة حاضر اين مهم بررسي مي شود كه فرصت پرداختن به اين تكنولوي ها تنها در ساية ايثار و بنابراين استقلال يک كشور مي تواند امكان‌پذير باشد.

ايثار و شهادت طلبي در شعار عالي ترين مفاهيم الهي و حاصل متعالي‌ترين ارزش‌هايي است كه مي‌تواند جامعة اسلامي انساني را به تكامل و تعالي برساند و والاترين بركات را به آن ببخشد. آرمان شهدا به دليل عظمت مرتبه اي كه شهدا بدان يافته‌اند عالي ترين پيام ها و از جنس پيام انبياء الهي است. شهدا فرزانگان و برگزيده‌گان نسل خود بوده‌اند و اصلي‌ترين پيام آنها براي بشر امروز پيمودن طريق عزت آزادي و سعادت و سربلندي دنيا و آخرت است. در شرايط كنوني كه با مسايلي نظير تغيير نسل ها، نياز روز افزون نسل جوان به ارزش هاي متعالي اسلامي در جهت پيمودن مسير پيشرفت همه جانبه و تحقق تمدن عظيم اسلامي، تهاجم فرهنگي دشمنان و تلاش مذبوهانه ايادي داخلي آنان در جهت جدايي آينده سازان كشور از ارزشهاي والاي انقلاب اسلامي مواجهيم ترويج فرهنگ ايثار به عنوان والاترين ميراث انقلاب اسلامي و هشت سال دفاع مقدس وظيفه اي است كه بر عهدة دلسوزان نظام است. بي شک ترويج فرهنگ ايثار و شهادت از راههاي متعددي امكان پذير است كه يكي از آن‌ها حضور اجساد مطهر شهدا در مراكز آموزش عالي و دانشگاههاي كشور مي‌باشد.

كانت فيلسوف معروف آلماني نكته خيلي لطيفي را تذكر مي‌دهد. او مي‌گويد هر چه روانشناسي رشد كرد و پيشرفت كرد ما انسانها في الواقع از هم دورتر مي شويم چون هر چه روانشناسي رشد كرد فهميديم كه چقدر ما انسانها خود دوست و خودخواهيم. و خود دوست بودن به اين معني است كه اگر

Archive of SID

www.SID.ir

هم به ديگران نزديک مي شويم باز طالب چيزي براي خودمان هستيم اولين‌بار كانت اين نكته را تذكر داد كه ما اينقدر خود دوستيم كه وقتي مي‌بينيم كه بر كسي مصيبتي بيماري اي و فقري وارد شد نخستين واكنش رواني كه مي ناآگاهانه داريم اين است كه پيش خود مي گوئيم باز خوب است كه اين مصيبت بر من فرو نيامد اي كاش كانت صحنه زيباي كربلا را و در زمان ما جنگ تحميلي را حس كرده بود.

در متون اسلامي و آموزه هاي دين مبين اسلام جايگاه ويژه اي براي ايثار است و از قداست خاصي برخوردار مي باشد. اگر كسي با مفاهيم اسلامي آشنا باشد در عرف خاص اسلامي احساس مي‌كند كه هاله‌اي از نور اطراف شهيد را فراگرفته است «و لا تحسبن الذين قتلو في سبيل الله امواتاً بل احياء...» همة گروههاي خدمتگزار جامعه عالم در علم خود فيلسوف در فلسفة خود و مخترع در اختراع خود و معلم اخلاق در تعليمات خود نيازمند محيطي مساعد و آزادند تا خدمت خود را انجام دهند. شهيد و ايثارگر كساني هستند كه با از خودگذشتي خود محيط را براي ديگران مساعد مي‌كنند. مثّل شهيد مثّل شمعي است كه خدمتش از نوع سوخته شدن و از فاني شدن و پرتوافكني كه به بهاي نيستي او تمام شده. بنشينند و آسايش بيابند و كار خويش را انجام مي دهند. در ميان نقش دانشگاهيان ويژه خواهد بود. از منظر بنيانگذار انقلاب اسلامي ايران دانشگاه مبدأ همة تحولات است اين بدين معني است كه دانشگاه مي تواند در تحول‌آفريني جامعه نقش پايه ايفا نمايد از جمله؛ بنگاه تأمين نيروي انساني متخصص براي جامعه، نهاد رهبري، حرمت و ايجاد تحول در زير ساخت هاي فرهنگي، اجتماعي، سياسي و اقتصادي، مركز ايجاد الگوهاي صحيح رفتار اجتماعي، حافظ سنت هاي علمي و فرهنگي جامعه، عامل تعميق وفاق اجتماعي، بهبود كيفيت زندگي مردم تعالي دهندة سطح تبادل عقايد و تجربيات در درون جامعه و مركزي براي پرورش خلاقيت نسل جوان و ميدان دادن به انديشه هاي نو و جسارت هاي علمي است.

آرامش و امنيت در جامعه، مهرورزي و محبت در روابط اجتماعي، همبستگي و مشاركت در سطح اجتماع، صبر و استقامت در مقابل مشكلات و اميدواري و شادابي در زندگي و ... همگي از بركات وجود فرهنگ ايثار و شهادت در جامعة اسلامي ما مي باشد. بي شک ترويج اين فرهنگ ارزشمند، وظيفة آحاد جامعه بوده و هر كس به اندازة توان و بضاعت خود بايد در اين حركت عظيم فرهنگي مشاركت و در اهداء اميد و نشاط به اقشار مختلف اين مردم خود و قدرشناس، سهيم باشند.

كه اين فرهنگ ايثار و شهادت و از خود گذشتگي است كه سرماية انساني و اجتماعي را و همچنين توسعة پايدار در اقتصاد را رغم مي زند، و بدان معني مي بخشد. از اين روي سرماية اجتماعي منبعي براي

Archive of SID

www.SID.ir

یک خانواده و یا یک جامعه یا سازمان است که موجب مي‌شود تا در جمعيت جوان و فرهيخته آن سرمايه‌گذاري جدي صورت گيرد و بر اساس آن چشم انداز پيشرفت كشور ترسيم شود. البته سرماية اجتماعي يكي از مفاهيمي است كه در چند سال گذشته وارد مباحث اقتصادي گرديده و مورد توجه جدي اقتصاددانان توسعه محور قرار گرفته است.

۲- پيشينية مفهوم فرهنگ ايثار

در طول تاريخ به كارگيري مفهوم از خود گذشتگي بيشتر در بخش هاي خاص بويژه در عمليات جنگي مطرح بوده است. و سربازان و رزمندگان بخصوص آنها كه براي پيشبرد اهداف و اصول سياسي، اخلاقي، معنوي و فرهنگي وطن را فدا نمودند خود به عنوان نمونه هاي به ياد ماندني و قهرمانان جوامع به حساب مي‌آمدند.

تحميل جنگ به جمهوري اسلامي ايران و هشت سال دفاع مقدس در ۳۱ شهريور ماه ۱۳۵۹ پيشينة تاريخي بسيار غني را در اختيار ما قرار مي دهد. در آن زمان اين فرهنگ شهادت طلبي بود كه تحت فرماندهي حضرت امام (ره) هم به جهت بازدارندگي امنيت كشور را تأمين كرد و هم با عطرآگين كردن فضاي كشور و مقابله با حملة گستردة استكبار،باعث تربيت نسلي مومن و شهادت طلب گشت. ايثار و از خودگذشتگي هايي كه امروز به عمليات انتحاري يا استشهادي معروف مي باشد را مي توان در جنگ هاي صليبي جستجو كرد. در آن زمان شواليه ها با نابودي كشتي هاي خود ۱٤۰ مسيحي را با قصد نابودي در برابر مسلمانان به كشتن دادند. از سال ۱۹۹۳ به بعد عميات انتحاري به عنوان تاكتيک متداول بخصوص بين گروه هاي فلسطيني حماس، جهاد اسلامي، گروه شهداي الاقصي و ... رايج گرديد (براي مطالعة بيشتر ر ک به روزنامه هاي مختلفي كه در ايران منتشر مي شوند.)

۳- نقش زنان و ترويج فرهنگ ايثار و شهادت در بين نسل جوان و جامعه پذيري

بهتر است كمي به عقب برگرديم و تاريخ اسلام را ورق بزنيم و به گفته چوياني در ص ۱۱۷ كتاب وي به دو مصداق از مصاديق ايثار در دو زمان مختلف ولي مشترک در اهداف و متحد در جنسيت اشاره كنيم.

Archive of SID

www.SID.ir

هدف از متحد در جنسيت به لحاظ معنايي، ايثار اناث است.

از اين لحاظ مفهوم ايثار وقتي كه در مصداقي به اوج مي رسد، ماندگار مي شود در اين جا لازم است به ايثار هاجر همسر حضرت ابراهيم (ع) اشاره كنيم. او از خود مي گذرد و جهاد مي كند. مي كوشد براي از اين بردن عطش فرزندش اسماعيل (ع) ذبيح ا... خانه و كاشانه را رها و هفت بار بين صفا و مروه سعي مي‌كند و از هواهاي نفساني براي قرب الهي دست مي كشد.

هاجري كه اول معلم براي حجاج بيت ا... الحرام شد. به راستي، اين زن چه درس زيبايي به جهانيان داد. درسي كه كتابش ايثار، فصل هايش مروه و تبلور آن در حج است. چوپاني در بخش ديگري از گفتارش در منزل بانوي ايثارگر ديگري را مي گشايد. اين منزل، خانه علي(ع) و زهرا(س) است: به گفتة دكتر علي شريعتي دقت كنيم كه فاطمه ، فاطمه است. توجه كنيم كه زهرا چگونه براي دفاع از حريم ولايت بين در و ديوار، ايثار مي كند، به گونه اي كه حمايت از ولايت را به همه مي مي آموزد. حال سئوال اين‌جاست شناسنامه ايثار زنان به اين سو از مرز نيز مي رسد؟ پاسخ آري است. شناسنامه ايثار زنان زمان را پشت سر مي گذارد و پس از ۱٤۰۰ سال از هجرت پيامبر ص) ابر مردي ظهور مي كند و با سخنان الهي خود كه نمونه آن اين سخن است كه از دامن زن، مرد به معراج مي رود. ايثار بانوان را به اين سو از مرز نيز مي كشاند، به گونه اي كه طي زمان، جوانان برومند اين مرز و بوم به تبعيت از اسماعيل و علي اكبر درس مردانگي و آزادگي مي آموزد.

٤- ايثار و شهادت طلبي و توسعة كشور

دلشادي مي گويد طبق تعريف توسعه كوششي است براي ايجاد تعادل تحقق نيافته يا راه حلي است در جهت رفع فشارها و مشكلاتي كه پيوسته بين بخش هاي مختلف زندگي اجتماعي و انساني وجود دارد. به عنوان مثال حتي در كشورهاي پيشرفته نيز پيشرفت فكري و اخلاقي انسان با پيشرفت‌هاي فني همسان نيست و يا اينكه فرهنگ عامه با تكنيک هاي وسايل ارتباط جمعي هماهنگي ندارد. به گفتة دلشادي بروكفيلد (۱۹۸۰) در تعريف توسعه مي گويد توسعه را بايد بر حسب پيشرفت به سوي اهداف رفاهي نظير كاهش فقر، بيكاري و نابرابري تعريف كنيم. به طور كلي توسعه جرياني است كه در خود تجديد سازمان و سمت گيري متفاوت كل نظام اقتصادي و اجتماعي را به همراه دارد. توسعه علاوه بر اينكه بهبود ميزان توليد و درآمد را در بر دارد، شامل دگرگوني‌هاي اساسي در ساخت‌هاي نهادي، اجتماعي

Archive of SID

www.SID.ir

و اداري و همچنين ايده ها و ديدگاههاي عمومي مردم است. سه نكتة مهم توسعه انديشه‌هاي علم باوري، انسان باوري و آينده باوري مي باشد به همين منظور بايد براي نيل به توسعه اقدام ذكر شده را در نظر بگيريم. امروز تلقي ما از مفهوم توسعه، فرايندهاي همه جانبه است (نه فقط توسعة اقتصادي) كه معطوف به بهبود تمامي ابعاد زندگي مردم يک جامعه است. ابعاد مختلف ملي توسعة اقتصادي، سياسي، فرهنگي- اجتماعي و توسعة امنيتي و دفاعي مي باشد. براي بدست آوردن اين ابعاد مهم اگر چه منابع مالي و مادي جايگاههاي خاص خود را دارا مي باشند، اما امروز تاكيد به آرمان ها و ايده ها و ارزش هاي ديني و مذهبي مي تواند در به ثمر رساندن اهداف توسعة اقتصادي و اجتماعي كشور مي باشد. بايد براي رسيدن به توسعة واقعي به ارزش هاي ديني از قبيل ايثار و شهادت طلبي و از خودگذشتگي و روحية بسيجي تاكيد كرد. اين مهم تحقق نمي يابد مگر اين كه محوريت توسعة كشور با تاكيد بر دانش محوري، خردگرايي و عقلانيت علمي در همة ابعاد آن بر اساس باورهاي ديني و ملي باشد. اما مراحل با بيان اين جمله كه ما مي توانيم مهر تأييد بر آن نهادند و در عصر حاضر هم اين كلام زيبا منشور پيشرفت ملت هايي است كه بدانند كه خود روي پايشان بايستند تا نيازمند به كشورهاي بيگانه استعمارگر تا بيخ دندان مسلح به همة ابزارهاي علمي و نظامي نباشند. كشور ما بي ترديد براي پيشرفت و دستيابي به فناوري توسعة آموزش، ارتقاء و بهبود سطح بهداشت و يا توسعة علوم و فنون تعقيب شده است.

اما ما مي دانيم جامعه اي كه داراي ارزش هاي ديني بمانند شهادت و ايثار مي باشد خود دانايي- محوري را در عرصة علمي، اجتماعي، اقتصادي، فرهنگي و سياسي تجربه كرده است و بر اساس دانايي- محوري راه توسعة اقتصادي و ساير بخش‌ها را دنبال مي كند. امروزه نقش دانايي در شرايطي كه انقلاب ارتباطات در حال تكامل مي‌باشد، جايگاه ويژه پيدا كرده است. بگونه اي كه از آن به عنوان يكي از عوامل اصلي پيشرفت علم و توسعه ياد مي شود. اهميت اين عامل كليدي از آن جهت است كه در طول فرايند توسعة اقتصادي و اجتماعي، معطوف علوم و فناوري جديد است.علاوه بر اين با عنايت به اينكه رقابت شديدي بين عاملان و قدرت هاي اقتصادي ناشي از جهاني سازي به وجود آمده، اهميت و تأثيرگذاري دانايي در فرايند توسعه جاي خود را يافته است. از همين روي، توليد و توسعة توليدات در مناسبات جديد اقتصاد جهاني نيازمند برخورداري از دانايي لازم و فراهم كردن زمينه‌هاي توسعه و بكارگيري آن در فرايند توليد مي باشد. به سخن ديگر، هر چه سطح دانش و فناوري عقب مانده و جريان توسعة دانايي كندتر باشد، سطح توسعة اقتصادي و اجتماعي نيز كمتر خواهد بود. مهم تر آنكه، بر مبناي

Archive of SID

www.SID.ir

الگوي اقتصاد دانايي، انباشت يا توسعة دانايي بخودي خود دستيابي به توسعه را تضمين نمي‌كند، بلكه بكارگيري دانايي نيز نقش بسيار مهمي در اين راستا ايفا مي كند.

در واقع شاخص دانايي در بر دارندة اين دو جنبه اساسي مي باشد و لذا ابزار مهمي براي تبيين توسعة جوامع بدست مي دهد. مباحث فوق بيانگر اين نكته اساسي است كه دانايي به عنوان يک عامل اصلي توليد و رشد اقتصادي مطرح است و لذا اين عامل توسط برخي از فعالان اقتصادي توليد و به بازار عرضه مي‌شود و مي توان از آن به عنوان يک محصول ياد كرد.

آنچه كه قابل بيان است اين مهم مي تواند باشد كه فرهنگ ايثار و شهادت در بطن فرهنگ بسيجي بودن و بسيجي فكر كردن خود همان تفكر توسعه پايدار با همه ابعاد آن مي باشد. توسعه در لغت به معناي رشد تدريجي در جهت پيشرفته تر شدن، قدرتمند تر شد و حتي بزرگ تر شدن است. شهدات به عنوان يک پديدة اجتاعي كه فرد خود را براي ابقاء نظام و سيستم اعتقادي و اجتماعي فدا مي كند در هر جامعه اي يافت مي شود. شهادت و ايثار، كلمه ها و مفاهيم ارزشي هستند كه تقريباً با تفاوت‌هايي در همة جوامع بشري مطرح مي شوند. همة ملت ها به ايثارگران جامعة خود به خصوص كشته شدگان خود، به ديدة ارزشي مي نگرند. لكن شيوه هاي اين ارزش‌گذاري متفاوت است اگر چه نفس عمل يكي است. در آموزه‌اي ديني ما، جوهره و عصارة فرهنگ ايثار و شهادت و از خود گذشتگي، اخلاص، آزاد منشي، هوشمندانه و هدفمند است. ترويج و اشاعة فرهنگ ايثار و شهادت كاركردهاي بسيار مثبت اخلاقي، اعتقادي، سياسي، اقتصادي و فرهنگي كشور دارد و نسل هاي بعدي در صورتيكه اين مفاهيم براي ايشان تداعي شود آن را به عنوان يک الگوي زندگي قرار خواهند داد. كمااينكه در جامعة ما فلسفه ايثار و شهادت تاريخ ديرينه دارد. كه امروز از اين مفاهيم به عنوان يک ارزش ديني و مذهبي از آن ياد مي‌شود. اقتصاددانان توسعه، براي تعريف توسعه يافتگي يكي از شاخص‌هاي مهم را، سرماية اجتماعي و انساني تلقي مي كنند. و افزايش رشد و توسعه اقتصادي را ناشي از اين عوامل مي دانند و به همين خاطر است كه اقتصاد دانايي محور، مورد توجه واقع شده است.

طي نيم قرن گذشته تلاش هاي بسياري براي تبيين فرايند وصول به توسعه انجام شده است. اما هنوز بسياري از كشورها (به ويژه كشورهاي در حال توسعه و كمتر توسعه يافته) خواهان توسعه اند، همين مساله دغدغه فكري متفكران بي شماري نيز مي باشد. در اين ارتباط الگوهاي نظري متعددي در يک فرايند رو به تكامل معرفي شده اند كه الگوي اقتصاد دانايي- محور جديدترين آنها مي باشد و توجه به

Archive of SID

www.SID.ir

توسعه ظرفيت هاي لازم براي تحقق توسعه از جمله ويژگي‌هاي مشترک اين الگوها مي باشد که در همة آنها مورد تأکيد و توجه قرار گرفته است. هر چند که توسعة ظرفيت ها در هر يک از الگوها از طريق خاصي مانند سرمايه گذاري فيزيکي، علمي راهي جز تحمل مشقت ها و تلاش مضاعف فرهيختگان علمي و ايثارگران ندارد. امروز گويي که دنيا ميدان نبرد علمي و فناوري با رويکردي جديد است که همة ما بايد براي پيروزي در اين عرصة نبرد از جان و مال و وقت خود مايه بگذاريم و اين يک وظيفة الهي و ملي است که بايد همه در راستاي دست يابي به توسعة اقتصادي اجتماعي سياسي و فرهنگي کشور گام برداريم و با تأکيد بر ارزش‌هاي ديني و مذهبي توسعه و توسعه يافتگي را تعريف نمائيم؛ همانگونه که رهبر انقلاب فرمودند «تکريم جهاد و شهادت و اعتماد به مردم و عقيدة واقعي به مشارکت ملت از شاخص هاي هويت اسلامي و انقلابي نظام مي‌باشد.» که بايد مورد توجه جدي مردم و مسئولين نظام جمهوري اسلامي در حال حاضر قرارگيرد»(قهرماني، شناسةخبر ۲۵۲۹ ، ۱۳۸۸)

نيرومند ۸۸ در مقالة (لازمه توسعه و جهش فرهنگي مشور و توجه به فرهنگ ايثار) تأکيد مي‌کند استحکام پايه هاي فرهنگي در يک کشور پلي براي رسيدن به اهداف توسعة اقتصادي و اجتماعي است. بنابراين، در جامعه اي که پايبندي به ارزش‌هاي ديني بسيار باشد آنگاه دستيابي به رشد و توسعه سهل‌تر خواهد بود. در آن جامعه مسايلي چون فساد اقتصادي و غيره کمتر خواهد بود زيرا نگاه افراد به هم و به اهداف کشور يک خردمندانه و ارزشي مي باشد. افراد منافع ملي را بر منافع شخصي خود ترجيح مي‌دهند و در راستاي اهداف ملي گام بر مي‌دارند و اين حادث نمي‌شود مگر در کنار آن مباني ديني و فرهنگي مردم يک کشور را در نظر گرفت آن را پويا کرد و به همين خاطر است که شهادت، بالاترين و آخرين مرحله از ايثار است. جان در راه خدا و اهداف متعالي فدا کردن است. صفات بسيار ارزشمند شهدا، هراس نداشتن از مرگ، ايمان به خداي واحد، پيروزي از ولايت، صداقت در عمل و گفتار است. ما بايد بر اين اساس و اين تفکر در زمينة دستيابي به اهداف اقتصادي و اجتماعي در کشورمان به طور جدي گام برداريم و به ترويج فرهنگ ايثار و شهادت به عنوان يک اصل در نگاه توسعه – محوري در جامعة اسلامي مان داشته باشيم.

به گزارش فاش نيوز، قرماني در مقالة (تحليلي بر فرهنگ ايثار و شهادت) در سال هاي اخير بانک جهاني شش شاخص مهم مربوط به چگونگي مداخلة دولت و ارتباط آن با مردم و همچنين چگونگي ايفاي نقش دولت و عملکرد آن منتشر نموده است: الف) توجه به ديدگاه و نقطه نظرات مردم: حقوق

Archive of SID

www.SID.ir

فردي، مدني و سياسي مردم را مي‌سنجد. ب) ثبات سياسي: بروز و ظهور رفتارهاي خشن و تعداد تغييرات در نوع حكومت را نشان مي‌دهد. پ) كارايي دولت: صلاحيت دستگاه اداري و كيفيت خدمات عمومي ارايه شده به مردم را اندازه گيري مي‌كند. ت) كيفيت قانون گذاري: وضعيت قوانين و مقررات حاكم بر جامعه و ميزان اثر گذاري آن را نشان مي‌دهد. ث) نقش قانون: كيفيت قوانين و مقررات، عملكرد پليس و دادگاههاي يک كشور را مي سنجد. ج) كنترل فساد: از طريق تعيين ميزان سوء استفاده ها از دستگاه دولتي براي منفعت شخصي در سطح خرد و كلان مشخص مي شود.

توسعة پايدار هر كشور بر اساس توانمندي هاي خاص آن كشور تعريف مي شود. توسعة منابع انساني، علمي، اقتصادي، صنعتي و فرهنگي و سياسي از اركان بوجود آوردندة پايدار هر كشور مي‌باشد. نيروي انساني و منابع مادي هر كشور در سرعت دستيابي به توسعه و نقش كليدي ايفا مي‌كنند. اين موضوع در مباحث نظري مربوط به توسعه، نيروي انساني به عنوان اولين و كليدي ترين عامل توسعة جوامع شناخته مي شود. اما كشورهايي وجود دارند كه تنها با اتكاء بر نيروي انساني كارآمد توانسته اند در زمرة كشورهاي پيشرفته قرار گيرند؛ كشورهايي وجود دارند كه از نظر منابع مادي جزء ثروتمند ممالک روي زمين هستند در صورتيكه از نظر علمي، فرهنگي اقتصادي و سياسي در زمرة كشورهاي توسعة نيافته مي باشد.

توسعة منابع انساني در نيل به توسعة پايدار مهمترين عامل پيشرفت مي باشد كه لازم است براي آن هر كشوري به سلاح علم و فناوري مجهز باشد و توسعه را به صورت علمي دنبال نمايد با لحاظ اين واقعيت مي‌توان پذيرفت كه توسعة علمي منجر به توسعة منابع انساني و ديگر اركان توسعه پايدار مي‌شود. در كشورهاي توسعه يافته، بسترسازي مناسب براي توسعه مهيا شده است. جوانان، دانشجويان، دانشمندان، نخبگان، سياستگذاران و مديران در اين جوامع باور دارند كه اولا، براي رسيدن به هر توسعه اي برنامه ريزي استراتژيک و عالمانه نياز است. دوما، بهره مندي از دانش و علم شرط لازم براي توفيق در هر كاري است. بنابراين بايد اين شعار را به مردم خود بياموزيم براي كمک به خود علم و دانش را در كارهاي خود بكار گيرند.

عامل مطالعه و بررسي سير تكاملي رشد كشورهاي جهان نشان مي‌دهد كه اكثر جوامع پيشرفته طي ساليان متمادي با عزمي ملي از طريق آموزش و پرورش و ساير جنبه‌هاي بهسازي روي منابع انساني خود سرمايه گذاري كرده اند كه در حال حاضر به ثمر نشسته است. به عبارتي در نيم قرن اخير نوعي انقلاب

Archive of SID

www.SID.ir

آموزشي و نرم افزاري براي تربيت و آماده‌سازي نيروي انساني شكل گرفته و به مرحلة اجرا درآمده كه اين قرن را از ساير قرون متمايز ساخته است، اهميت عامل انساني و نقش بي بديل آن به منزلة يک منبع راهبري، طراح و مجري نظام‌ها و پيشرفت دهنده سازماني وجايگاهي به مراتب والاتر از گذشته يافته است تا جايي كه در تفكر سازماني و پيشرفته از انسان به مثابه مهمترين منبع و دارايي براي هر سازماني نام برده مي شود. بدين لحاظ امروزه سازمان ها براي بقاء انتظام و بالندگي خود مي كوشند از طريق منابع انساني فرهيخته در گسترة جهاني جهت دستيابي به رشد سريع، بهبود مستمر كارآمدي و تاثيرگذاري فزاينده گام بردارند.

اكنون پرسش اينجا است كه سرماية انساني به چند عامل وابسته است؟ سرماية انساني به سه عامل بستگي دارد: الف) آموزش، تجربه و سلامت. علاوه بر آنها پنج عامل، تسهيلات و خدمات بهداشتي كه اميد به زندگي، توانايي نشاط و استقامت را افزايش مي‌دهد؛ تمام مخارج مربوط به تعليمات فني و حرفه‌اي؛ آموزش و پرورش از سطح دبستان تا پايان دبيرستان و آموزش در سطح دانشگاهها؛ برنامه‌هاي تعليمات حرفه‌اي و سوادآموزي از سوي بنگاههاي اقتصادي، مهاجرت فردي به منظور دستيابي به امكانات اشتغال بهتر براي افزايش درآمدهاي ملي. پس سرمايه گذاري در سرمايه‌هاي انساني به معني مخارج انجام شده در طرح هاي اجتماعي مانند ارتقاي سطح بهداشت و آموزش و خدمات اجتماعي است.

اما تا حصول نتايج مورد انتظار توسعة انساني مداخله دولت لازم است. اين مداخله مي‌تواند به منظور تغيير درآمدهاي نسبي به نفع توسعة انساني، از ميان برداشتن تبعيض بر عليه زنان، به وجود آوردن فرصتهاي بيش تر براي اشتغال، تخصيص مجدد منابع بخش دولتي در جهت شكل گيري سرمايه انساني و به طور كلي مجموعه سياست گذاري هاي لازم براي تغيير توزيع درآمد، ثروت و قدرت سياسي انجام شود. در اين راه كاهش تمركز و مشاركت مردم به عنوان يک مشخصة اساسي، رويكرد جديد در توسعة همه جانبه اهميت زيادي داردو مشاركت مي تواند در كاهش هزينة خدمات و طرح هاي سرمايه‌گذاري موثر واقع شود. تحقق راهبرد توسعة انساني مستلزم تخصيص مجدد منابع و تغيير در تركيب هزينه‌هاي دولت است.

اما مهمترين تأثيري كه فرهنگ ايثار و شهادت بر توسعه، امنيت و... كشور دارد، تأثير فرهنگي و نرم است. فرهنگ ايثار شرح حال زندگي سرور و سالار شهيدان حضرت امام حسين (ع) و ياران با وفاي آن

Archive of SID

www.SID.ir

حضرت و رشادت هاي شهدا در صورتيكه بتواند به زيبايي به نسل جوان منتقل شود، مي‌تواند نسلي مومن تربيت كرده كه در هنگام خطر بمانند پشتيبان خود در ميدان هاي مختلف شهادت و جهاد بشتابد.

در دوران جنگ تحميلي فرهنگ ايثار در تمام اركان زندگي مردم جا افتاده بود، بطوريكه توسعة سياست تعديل اقتصادي كه تلاش ارزشمند در جهت بومي‌سازي اقتصادي در كشور بود، گام‌هاي مطلوبي در جهت توسعه منابع سنگين نظامي برداشته شد. در آن دوران نه تنها فقر در جامعة توسعه نيافت بلكه سياست‌هاي اقتصادي باالنسبه موفق بود. امروزه پيشگام شدن دولت طيبة نهم و دهم و مدير ايثارگر و توانمند آن بايد سرمايه داري كنترل شده در كشور گسترش يابد و به بخش تعاون سوق داده شود تا آثار آرا كارگزاران، كارمندان، كشاورزان و بطور كلي مصرف‌كنندگان احساس كنند، مي‌توان با توجه به فرهنگ اسثار و آرمان‌هاي معمار كبير انقلاب اسلامي و اكنون رهبر معظم انقلاب اسلامي با بهره‌گيري از الگوي توسعه را كه در بندهاي بالا اشاره گرديد را اجرايي كرد.

پيشرفت ها و تحولات بسيار گسترده در عرصة علم و دانش از يک طرف و تحولات خيره كننده در گسترة سازمان‌ها از ابعاد اقتصادي، اجتماعي ، فرهنگي - فناوري و نيز ظهور نظريه‌هاي جديد ما را با چالش‌هاي وسيعي روبرو كرده است كه مستلزم مواجه مثبت با تحولات و بهره‌برداري مناسب و اصولي از فرصت‌هاي محيطي در ساية ايثار و بررسي ظرفيت‌هاي منابع دروني و استفادة منطقي از آنها مي‌باشد. فرهنگ ايثار مبتني بر خرد جمعي كيمياي گمشده اين عصر است. انسان امروز از جهت فناوري و دانش توسعه به مرتبة چشمگيري رسيده است، ولي چگونگي استفادة صحيح از دانش و فناوري با محوريت ايثار و دانايي منجر به فهم و شعور مي‌شود و همچون مشعلي مسير درست را نشان مي‌دهد. در اين بين تفكر ايثار كليدي است از كليدهاي دانايي انسان به واسطة تفكر ايثار (همراه با معنويت) مي‌تواند خود و محيط پيرامون خود را بهتر بشناسد و با تكيه بر اين شناخت از مسير تكامل و پيشرفت باز نمايد و به جايگاه و زندگي راستين خود نايل آيد.

انسانهاي صدوق و توانمند، سرماية اصلي توسعه امروز كشور هستند. ارزش يک پرسنل خوب تنها به حجم اطلاعات نيست زيرا يک رايانه نيز توان ضبط مقادير زياد اطلاعات را دارد. ارزش يک پرسنل به چگونه پردازش ايثار، استفادة بجا از اطلاعات موجود توان كسب اطلاعات مورد نياز مي‌باشد كه در يک تعريف ساده اين خصوصيت همان تفكر ايثار و انديشه وابسته به آن مي‌باشد.

Archive of SID

www.SID.ir

تصميم گيري برنامه‌ريزي، استدلال، قضاوت، شناخت و بسياري از امور ذهني براساس انديشة ايثار بر مبناي عمل قرار دارد. از يک ديدگاه، تفکر ايثار يک علم است که با فراگيري و بکاربردن آن مي‌توان بر جريان فکري که در ذهن مي گذرد مسلط شد و آن را جهت خواسته ها و نيازها به کار گرفت. با توجه به اينکه درآموزش هاي رسمي کشور از تفکر صحبتي نمي شود ساير منابع در اين‌باره نيز با يک خلاء مواجه هستيم. عمدة افراد از طريق تجربه، سعي و خطا با تلقيد از ديگران، تفکر را مي آموزند. در واقع، شناخت و آشنايي افراد با تفکر بدون ايثار، ناقص، شرطي شدن و سطحي است و يکي از اهداف اين طرح رسيدن به پويايي انديشه ايثار و دوري از پيرو کورکورانه از آن است. آموزش دانش علمي و کاربردي تفکر ايثار، بهترين راهکار علمي، گسترش هوشمندي و خودآگاهي و هوشياري است. در اثر توانمندي در تفکر ايثار و تجزيه و تحليل زمينة بروز رشد و توسعه اجتماعي، فرهنگي، اقتصادي و علمي فراهم مي گردد. اگر افراد توانمند بتوانند بدرستي و به خوبي تفکر کنند، همة مسايل فردي و اجتماعي حل شده يا لااقل در روند حل شدن قرار مي گيرد و اين تفکر سالم و کار اتفاق نمي افتند مگر با تکيه بر روش هاي علمي، آزموده و مجرب و موثر و همچنين با داشتن زمينه از معنويت سالم و اعتقادات ديني. بنابراين مي توان راه کارهاي علمي پياده کردن تفکر ايثار و نقش آنها در توسعة کشور را در ذهن و فکر نسل امروز بايد تقويت شوند به شرح زير مي باشند:

- دفاع از انقلاب و ارزش هاي الهي
- دفاع از نظام اسلامي
- ايستادگي در برابر دشمن
- سازندگي کشور
- شناخت جريان هاي سياسي- فرهنگي در مصون سازي نظام و ايجاد بستر توسعه
- سياست هاي نظام در داخل و خارج
- توسعه همه جانبه کشور

نتيجه

بايد گفت معني ايثار را نبايد به صورت خاص در نظر گرفت و فقط آن را به معني ايثار مال و دارايي دانست بذل مال شايد نخستين گام ايثار و از ساده ترين مراحل ايثار باشد. از ديگر مراحل ايثار که از اهميت بسيار برخوردار است ايثار جان است که همان معناي شهادت را مي دهد. شهادت يعني

Archive of SID

www.SID.ir

مجموعة باورها، آگاهي ها، آداب و اعتقادات و اعمالي كه موجب وصول انساني به عاليترين درجه كمال، يعني، مرگ آگاهانه و فداكارانه در راه بندگان خدا يكي از شاخص‌هاي مهم كه اگر همگام با ايثار شود مي‌تواند راه دستيابي را به توسعة پايدار در اقتصاد كشور و زمينه‌هاي اجتماعي مهيا و هموار سازد، و افزايش

بهره‌وري در اقتصاد كشور نظام اداري و آموزشي و پژوهشي كشور را در اين شرايط كمک دو چندان كند، رواج فلسفة ايثار و شهادت در كشور و حفظ و نگهداري آرمان‌هاي ملي و مذهبي است.

منابع

۱. قرآن كريم. (سورة انسان)
۲. نهج البلاغه.
۳. قيام انقلاب مهدي (عج)، مقالة شهيد مطهري، انتشارات صدرا.
٤. وسايل الشيعه حر عاملي.
٥. قيام و انقلاب مهدي.
٦. متن سخنان حضرت امام خميني (ره) و مقام معظم رهبري (دامه بقا).
۷. چوپاني، زهرا (۱۳۸۰)، نقش زنان در دفاع مقدس.
۸. سوره والفجر آيات ۲۹ و ۳۰ و مجموعه مقالات ايثارگران.
۹. قهرماني، محمد (۲۰۰۹) ، فرهنگ ايثار و شهادت، پايگاه خبري تحليلي فرهنگ ايثار و شهادت
۱۰. نيرومند، محمد حسين (۲۰۰۹) ، فرهنگ و ايثار و شهادت.
۱۱. دلشادي، غلامرضا (۲۰۰۹) فرهنگ ايثار و شهادت، كارشناسي ما مبتني بر كاربيني، پايگاه خبري تحليلي فرهنگ ايثار و شهادت.

Archive of SID

www.SID.ir